

1 ÚVOD

Čtenářská gramotnost je významným konceptem nezbytným v různorodých životních situacích (např. přečtení a sledování instrukcí v manuálu, porozumění dopadům uzavřené smlouvy, písemná komunikace s jinými lidmi pro naplnění daného pracovního úkolu nebo pro realizaci aktivit v kruhu přátel a známých apod.). Ne náhodou je proto čtenářská gramotnost také důležitým faktorem úspěchu člověka v jeho osobním a pracovním životě, přičemž potřeby se v tomto ohledu neustále vyvíjejí v čase, a to také v kontextu objevujících se nových forem a podob textů, se kterými se lidé ve svém životě setkávají.¹ V návaznosti na důležitost čtenářské gramotnosti pro osobní i pracovní život člověka lze za zásadní považovat její rozvíjení na všech stupních vzdělávacího procesu, což je také motivem zájmu České školní inspekce (dále i „ČŠI“).

1.1 Vymezení čtenářské gramotnosti

ČŠI reflektuje ve své činnosti důležitost čtenářské gramotnosti a jejímu rozvoji věnuje, vedle tradičního hodnocení znalostí žáků v českém jazyce a literatuře (dále i „ČJL“), vysokou pozornost. Ve vymezení definice čtenářské gramotnosti, která je explicitně uvedena níže, klade ČŠI opakovaně důraz na dovednosti žáků, tj. na aplikační složku jejich znalostí, přičemž zároveň respektuje významný mezipředmětový rozměr konceptu.

„Čtenářská gramotnost představuje porozumění, využívání, posuzování a angažování se v psaných textech za účelem dosažení cílů jedince, rozšíření jeho znalostí a potenciálu a aktivní účasti ve společnosti.“²

Zdůrazněme, že pojem „psaný text“ zde není chápán čistě ve smyslu „krásné literatury“ a beletrie, ale v širším smyslu čtení informačních textů a literatury faktu, a to také ve vazbě na tabulky, grafy a další. Níže jsou uvedeny dva ilustrativní příklady takového textu.

Hudební hitparáda

Přehled nejdéle prodávaných hudebních alb v TOP 50.

1	Tomáš Klus: Hlavní uzávěr splínu	96
2	Hana Hegerová: Mlýnské kolo v srdci mém	52
3	Kabát: Banditi di Praga	46
4	Marie Rottrová: Zlatá kolekce 1968/2010	31

Zdroj: IFPI ČR, výsledky z 9. listopadu 2011

Dnešní podoba hitparád je už (...) hlavně reliktem minulosti a česká pobočka IFPI, tedy Mezinárodní federace hudebního průmyslu, nejspíše moc dobře ví, proč neuvádí detailní počty prodaných nosičů. Zatímco někteří interpreti se žebříčkem největších prodejů jen mihnou, vyskočí třeba i na přední pozice, ale za dva tři týdny zase zmizí, je zajímavé se podívat na ty, kteří v něm figurují měsíce. Ačkoli co do počtu prodaných kusů všechny válcuje Kabát, překvapivě nejvěrnější kupce má písničkář Tomáš Klus. Vedle teplických rockerů mu totiž jsou schopny konkurovat jen dvě dámy: Hana Hegerová, která se nedávno rozhodla ukončit svou kariéru, v žebříčku setrvává nonstop již celý rok, a Marie Rottrová téměř osm měsíců.

¹ Pro důležitost čtenářské gramotnosti viz také OECD (2019). PISA 2018 Results (Volume 1): What Students Know and Can Do. Paříž: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Dostupné na: <www.oecd.org>.

² Uvedená definice zdůrazňuje ve svém obsahu následující aspekty čtenářské gramotnosti: (a) schopnost porozumět psanému textu; (b) schopnost jednat na základě přečteného textu, tj. schopnost jeho využití; (c) schopnost čerpat z vlastních myšlenek a zkušeností při práci s textem, tj. posuzovat jej; a (d) být motivován ke čtení, mít zájem o čtení a potěšení z četby, zapojit se do společenské roviny čtení, tj. angažovat se. Psané texty přitom zahrnují ručně psané, tištěné i elektronicky zobrazené ucelené texty. Blíže viz ČŠI (2015). Metodika pro hodnocení rozvoje čtenářské gramotnosti. Praha: Česká školní inspekce. Všechny v textu citované zprávy ČŠI jsou k dispozici na www.csicr.cz.